

Med tillåtelse av konstnären - Maria Frisk

”...ja, vi har sångsamling varje dag”

En fenomenografisk studie om hur musikpedagogik genomförs i musikinriktade
förskolor

Av: Annika Sidander & Raudna Vieira

Självständigt arbete 15 hp
Förskolläraryrket (210 hp)
Höstterminen 2020
Handledare: Robert Lecusay
Examinator: Daniel Bodén

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

”...yes, we have circle time every day”

A phenomenographic study of how music pedagogy is implemented in music oriented preschools.

A phenomenographic study by interceptions from preschool teachers about their work with music in music-oriented preschools. The purpose of this study is to contribute with knowledge about how preschool teachers understand music as a concept in the Swedish preschool’s curriculum as well as how they integrate music in the daily activities with the children. Our intent is also to highlight their different methods, pedagogical approaches and how music can bring learning and development to children. We have an interest of examining these approaches once we have identified researches concerning about music in preschool education being used mostly for instrumental learning orientation rather than aesthetic orientation.

The theoretical starting point of this study is Vygotskian sociocultural theory . The method that we used to gather empirical data is semi-structured qualitative interviews. Three preschool teachers from different music-oriented collaborated to this study. We have performed phemenographic data analysis of the interpretations of our respondents and created different categories of our data. The descriptions of these categories are presented summarized in the result of this study.

From our research has it become apparent to us that music in the examined preschools is integrated in many various ways and moments and the way music is integrate in the daily activities in those preschools do not differ significantly. The result shows that music not only being used as learning tool to other subjects but also as a support to aesthetic experience. Music also appears to be a community builder, a promoter of emotional senses and skills development.

Authors: Annika Sidander & Raudna Vieira

Keyword: Music, pedagogy, children, development, aesthetic learning

Förord

Nu skriver vi den sista punkten i den här studien. Det är självklart att det är många som är värda ett stort tack. Vi vill börja med att tacka er tre förskollärare som har tagit er tid och delat med er av era kunskaper och erfarenheter.

Ett enormt tack till dig världens bästa handledare, Robert Lecusay. Du har givit oss viktig stöttning och handling. Du har varit lika petig som peppande. Dina detaljerade och analytiska blickar har lett oss till där vi är nu. Vi kunde inte ha önskat oss en mer fantastisk handledare än dig!

Vi vill också tacka oss själva för ett fint samarbete. Det har stundtals funnits motgångar, men det har vi löst igenom att ta fram varandras styrkor som kompletterar varandra på ett bra sätt.

Vi känner oss enormt lyckliga för att ha många nära och kära som på olika sätt har stöttat oss med respekt, tålamod och förståelse under denna forskningsprocess. Ni vet vilka ni är!

Ett stort och varmt tack till alla er!

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemområde	6
2. Bakgrund och tidigare forskning	7
2.1 Musik i förskolan: en tillbakablick.....	7
2.2 Internationellt intresse för musik i förskolan	8
2.3 Att lära av och med varandra	8
2.4 Musikpedagogik i svenska förskolor.....	10
2.5 Flerstämmig undervisning i förskolan.....	11
3. Syfte och frågeställning	12
4. Teoretisk utgångspunkt	13
4.1 Sociokulturellt perspektiv	13
5. Metod	14
5.1 Datainsamlingsmetod	14
5.2 Urval.....	14
5.2.1 Deltagare.....	15
5.3 Tillvägagångsätt	15
5.4 Databearbetning	16
5.5 Analys metod.....	17
5.5.1 Fenomenografi.....	17
5.5.2 Valet av fenomenografi	18
5.6 Etiska överväganden	19
6. Resultat och Analys	19
6.1 Musikstunderna i förskolan.....	20
6.1.1 Att sjunga.....	20
6.1.2 Att spela med instrument och med hela kroppen	22
6.1.3 Att lyssna på musik.....	24
6.1.4 Att skapa och komponera	25
6.1.5 Musik för rörelse, drama och att hitta sitt lugn.....	26
6.2 Förskollärarnas förhållande till musik och syn på dess fortbildning	28
6.3 Musikens betydelse för barns lärande och utveckling	29
7. Diskussion och slutsatser	32
7.1 Hur arbetar förskollärare med musik i förskolan?	32
7.2 Hur integreras musiken i förskolans dagliga aktiviteter?.....	34
7.3 Till vilka mål i läroplanen kan förskollärare se att musiken adresseras?.....	36

7.4 Avslutande diskussion.....	37
7.5 Fortsatt forskning	38
8. Källförteckning	40
9. Bilagor.....	42

1. Inledning och problemområde

I Läroplanen för förskolan i Sverige står det att ”Förskolan ska ge varje barn förutsättning att utveckla förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenhet i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans” (Skolverket 2018, s. 14). Ylva Holmberg (2014) som är rytmikpedagog och doktor i pedagogik nämner i sin studie om musikdidaktik i förskolepraktiker att arbetet med musik i förskolan kan påverkas av pedagogens olika uppfattningar om begreppet och även om förskolemiljön (Holmberg 2014, s. 54). Det kan också vara förskollärarens olika synvinklar som definierar musik på förskolan, därför blir vår studie särskilt viktig för att lyfta musikundervisningen inom de estetiska färdigheterna.

Enligt skolverket, definieras begreppet undervisning i förskolan som sådana målstyrda processer som ”ska under ledning av förskollärare och syftar till barns utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden” (Skolverket 2018, s. 19). Med utgångspunkt i denna definition ställer vi oss frågan om musikdidaktik kan utgöra en resurs i innehållsanalysen även i förskolans musikstund. Enligt Holmberg (2014) kan musikundervisning betraktas som olika ”undervisningsämnen” såsom sång, musiskt-, ljud-, spel- och rörelseämne (Holmberg 2014, s. 44). Under förskollärarytutbildning på Södertörns Högskola studerade vi båda två som skriver denna studie estetiska läroprocesser där vi deltog i delkursen Musik. Kursen vidgade vår syn för begreppet samt väckte vår nyfikenhet för den musikaliska aktiviteten i förskolan. Författarna Bim Riddersporre och Johan Söderman (2012) uttrycker att musik i förskolor används mest som ett redskap för språkstimulans, motorik och socialisation (Riddersporre & Söderman 2012, s. 28). Holmberg (2014) delar samma åsikt och nämner att musik i förskolor präglas av ett *med-perspektiv* (Holmberg 2014, s. 209) vilket betyder att musik används som ett medel att nå andra lärandemål.

Genom litteraturen, tidigare studier samt genom våra egna erfarenheter har vi konstaterat att det finns en tendens till att förskolor använder musik mest som hjälpmedel för stimulans i olika ämnen. Detta ledde till vårt intresse att utforska hur musiken används i förskolor som har inriktning mot musik. Vi anser att musikens egen värld inte utforskats tillräckligt mycket i förskolan, som till exempel Holmberg uttrycker det, att förskolebarn inte lär sig så mycket om och genom musik (Holmberg 2014, s. 209). Professor och författare Rekha Rajan (2012)

skriver i sin studie av musik i förskolan att knappast några förskollärare i studien rapporterade att de engagerar barn i till exempel komposition eller improvisation som en del av deras dagliga aktiviteter, vilket främjar tanken att lärare tenderar undvika eller minska möjligheter som stöder barns musikaliska kunskaper (Hickey 2012, i Kajan 2017 s. 97).

Vår studie syftar till att undersöka vilka metoder musikprofilerade förskolor i Sverige använder i arbetet med musik: *om* och *i* vilken utsträckning de bedriver en metod som är instrumental och fokuserad på specifika lärandemål eller ett tillvägagångssätt som är mer fokuserat på den estetiska aspekter. Författarna Riddersporre och Söderman (2012) uttrycker att ”de didaktiska frågorna ligger på vad pedagogerna väljer i relation till den musikaliska verksamheten” (Riddersporre & Söderman 2012, s. 69). Med vår studie vill vi undersöka hur pedagogerna på en musikprofilerad förskola ser på musikundervisningen samt hur de använder musiken i sin verksamhet.

2. Bakgrund och tidigare forskning

I detta avsnitt ges ett historiskt perspektiv på musik i förskolan. Detta avsnitt tar även hänsyn till tidigare forskning inom aktuella område. Det finns mycket forskning om musik och förskolebarn och vi har valt de studier som fokuserar mest på hur musik används i förskolans verksamhet.

2.1 Musik i förskolan: en tillbakablick

Musiken inom förskolan i Sverige har haft en central plats i verksamheten ända sedan 1800-talets senare del. Då var det svenska barnträdgårdar som hade sång, rytmik och rörelselekar för de små barnen (Riddersporre 2012, s. 55). Friedrich Fröbel (1826/1995) ansåg med sin pedagogik att det oförstörda och fria barnet hade egna inre förmågor som var medfödda samt att hen bar på inneboende krafter för att uttrycka sin musikalitet (Riddersporre 2012, s. 56). I folkskolan hade skolmusiken till syfte att fostra barnen genom sånger, men även till att bevara traditioner och ett kulturarv. I dag är det våra nutida traditioner vi bevarar genom att barnen till exempel sjunger specifika sånger på sommaravslutningar och Lucia.

Under senare tid av förskolläraryrket har musik i utbildningen fått allt mindre plats och i dag är inte musik och rörelse ett obligatoriskt ämne i förskolläraryrket. Enligt Berit Uddén, filosofie doktor i musikpedagogik, tenderar detta till att man överlåter ämnen som musik, dans och bild till specialutbildad personal för att besöka förskolor och ”skola” barnen i den estetiska verksamheten (Uddén 2004, s. 20). Hon menar med det att man tar ifrån barnen deras behov av en rik vardagskultur och att deras grundläggande förutsättningar och kunskaper tas ifrån dem (Uddén 2004, s. 20). I tidigare förskolläraryrket fick eleverna lära sig att spela gitarr. Uddén frågar sig om det är det bristande kravet på musikutbildning i förskolläraryrket som gör att det i dag saknas ett undersökande förhållningssätt till röst och sång i dagens förskolor. Hon frågar sig också var den spelande inspiratören tagit vägen och var den pedagogledda uttrycksfulla dansen får utrymme i dagens förskola (Uddén 2004, s. 135).

2.2 Internationellt intresse för musik i förskolan

Det finns även internationellt intresse för hur musik integreras i förskolor. Rekha S. Rajan (2017) genomförde en studie i trettio amerikanska förskolor där hon undersökte hur förskollärare använder musik i barngruppen och vilka typer av musikaktiviteter som erbjuds för barnen. Studien visar att förskollärarna använder musik mest som styrda aktiviteter genom till exempel sånger eller cd-skivor och på grund av det får inte barnen så mycket musikaliska erfarenhet (Rajans 2017, s. 98). Förskollärarna i studien anser att det saknas kunskap om musik samt att resurserna är alltför begränsade för att arbeta djupare med ämnet. Sverige och USA har likartat intresse för ämnet, särskild när det gäller att undersöka hur musik används under de estetiska läroprocesserna då tidigare forskning i svenska förskolor visar att det finns en tendens att musik i svenska förskolor används mest som ett verktyg till att nå andra lärande mål (Holmberg 2014, s. 48).

2.3 Att lära av och med varandra

Vi har använt oss av forskare Anna Ehrlin avhandling (2012). Hennes forskning har genomförts i tre olika förskolors verksamheter i Sverige kring musik. Hon fokuserar sin etnografiska studie på musikens plats och funktion i förskolans verksamheter. Avhandlingen belyser även vilken syn pedagoger har på musik och vilken musikalisk kompetens de besitter, men även förskolechefens betydelse för vilken didaktisk inriktning förskolan har. Studien är gjord i ett

område med en mångkulturell befolkning där människor med skiftande kulturella erfarenheter och bakgrunder möts. Barnen på de tre förskolorna är flerspråkiga vilket innebär att verksamheterna inriktar sig på att stimulera barnens språkutveckling. Syftet med studien är att undersöka hur och om musik kan bidra och stimulera språkutvecklingen hos barn på tre förskolor där många av barnen är flerspråkiga.

Resultatet i avhandlingen visar att olika aktiviteter med musikaliska inslag kan stärka barnens förmåga att kommunicera och skapa delaktighet. Musiken bidrar till att barnen kommunicerar genom ljud och rörelse. Begreppen kommunikation eller att kommunicera inrymmer olika typer av språkljud, ljud, sång och tal men även spel av instrument, mimik och rörelse. Studien innehåller även frågor kring vilka möjligheter barnen har till inflytande och delaktighet i förskolans verksamhet i syfte av att belysa hur demokratiska världen fungerar inom förskolans praktiker. Forskning har visat att barnens möjligheter till att vara delaktiga i verksamheten hör ihop med vilken form av material och kontaktskapande aktiviteter som förskolan erbjuder. I förskolan kan gemensamma aktiviteter kring musik bli ett sätt att kommunicera med varandra, att öva ett socialt samspel och där sånger och musiklekar blir till ett redskap för lärande av social kompetens. På ett personligt plan bidrar musikaktiviteterna som sång och tal en möjlighet till att få utveckla sin röst vilket är viktigt för varje individs självbild, och välmående (Ehrlin 2012, s. 59).

Musiken möjliggör också att skapa länkar till lärande av olika områden. Sångstunden kan även bidra till att öka ordförrådet och texten i sången kan öva upp minnesfunktionen (Ehrlin 2012, s. 36). Ferm (2005) poängterar de didaktiska frågorna som pedagoger måste ta ställning till vad det gäller barnens musikaliska lärande i förskolan. Ferm (2005) nämner därför betydelsen av att pedagoger har en bred musikkunskap och då musik som innehåller strukturella, akustiska, emotionella, existentiella, kroppsliga och spänningsmässiga dimensioner (Ferm 2005, i Riddersporre och Söderman 2012, s.71).

Som pedagog är det viktigt att besitta en bred repertoar av sånger som passar för tillfällen av olika slag eftersom sånger många gånger används för att knyta kontakt och förmedla trygghet för barnen. För de yngsta barnen är det i första hand klangen och rytmen som har betydelse (Ehrlin 2012, s. 45). Att känna puls, tempo och vibration kan ses som verktyg för kontaktskapande där även ögonkontakt, mimik, gester, ljud och kroppsrörelser är uttryck innan det talande språket lärs ut. Själva sången och texten blir meningsfull i ett senare skede (ibid, s. 45, 40). Studien visar att barn har lättare att tolka mönster och uppmaningar i verbal

information och att sång i undervisningssammanhang kan ge barnen en bättre ordförståelse (ibid, s. 46). Med stöd av en studie gjord av Uddén (2004) om barns musiska kommunikation förklaras vikten av att förskolorna låter barnen ta sig an språket på olika sätt tex genom rim, ramsor, rörelser, visor och olika former av musiklekar (Uddén 2004, s. 34).

2.4 Musikpedagogik i svenska förskolor

Ylva Holmbergs doktorsavhandling (2014) är en etnografisk och kvalitativ observationsstudie som gjordes under åtta månader i tre förskolor i Malmö-Sverige som har musik som tema. Holmberg undersöker musikaktiviteten i de förskolorna i åldersgruppen 3-5 år. Författaren tar rätt på pedagogernas beskrivning av musikaktiviteterna, hur musik uppstår samt hur barnen deltar i dessa aktiviteter. Holmbergs studieresultat visar på att de flesta musikaktiviteter baseras på tradition och pedagogens eget intresse utan att ha något bestämt mål (Holmberg 2014, s. 48).

Författaren analyserar förskolornas arbete med musik utifrån de fyra lärandeperspektiven: *i, om, med och genom* musik. När det gäller lärande *i* musik menar författaren att det handlar om musikens grundelement. Dessa är dynamik, taktart, tempoväxlingar, puls, rytm, tonhöjd, harmoni, interpretation samt note (Holmberg 2014, s. 81). Lärande *om* musik innehåller grundelement, genre, namn på instrument, dess föränderlighet samt noter (Holmberg 2014, s. 83). Att lära sig *med* musik betyder att musik är ett medel för stimulans av andra ämnen (Holmberg 2014, s.48. Lärande *genom* musik innebär att utforska, formulera uppfattningar samt problematisera (Lindström 2002, s. 124 i Holmberg 2014, s. 209). Angående detta perspektiv skriver Holmberg att empirin även visar på ett utforskande men inte på någon formulering av uppfattning eller problematisering av musiken (ibid). Författaren konstaterar i sin studie att när musiken används mest av ett *med-perspektiv* illustrerar musikaktiviteten något annat än det musikaliska framträdandet (Holmberg 2014, s. 209). Istället illustrerar det som förskolläraren tänker sig att barn ska lära sig, som till exempel socialisation, språk och matematik och dessa innehåll kommer i fokus snarare än musiken som objekt (Holmberg 2014, s. 103).

Studien visar även att musikaktiviteten har fokus på att sjunga, spela och dansa men inte hur man lär sig detta (ibid). Musikaktiviteten används även för att fylla en funktion som en tradition, genom att sjunga traditionella sånger. Det är främst pedagogerna som bestämmer

repertoaren. Att sjunga en sång betyder att stunden har en reproducerande karaktär. Reproduktion definieras som att ”utföra och återskapa existerande musik” (Holmberg 2014, s. 54). Musikaktiviteten är oftare planerad och styrd men ibland växer den fram spontant. Musikinstrumenten på de studerade förskolor har en utforskande karaktär där barnen får spela, improvisera och utöva rörelser som uttrycksform. Holmberg (2014) skriver att rörelse till musik mest sker genom att härma pedagogens rörelse men att dem även ibland tillåts röra sig fritt. I musikaktiviteten kan barn, pedagog och musik ha olika roller. Vanligtvis startas dessa av pedagogerna och inte av barnen. Barn och musik i detta fall är medspelare, följare eller motspelare (Holmberg 2014, s. 58).

2.5 Flerstämmig undervisning i förskolan

Vi har använt oss av Ylva Holmberg och Ann-Christine Vallberg Roths forskning (2018). Syftet med deras forskning är att bidra till och utveckla kunskap om vad som kan vara utmärkande och ett kännetecken för musikundervisning i förskolan med den vägledande frågan: Vad kan känneteckna musikundervisning i förskolan? Det är en didaktisk orienterad abduktiv analys som har genomförts på 121 förskolor i Sverige.

Studien visar att förskolornas musikstunder ofta har inriktat sig på att vara ett medel för socialisation, språk och matematik, med andra ord utom-musikaliskt innehåll. Effekten av att legitimera musikundervisningen är att vi riskerar göra musiken instrumentell snarare än estetisk. Holmberg vill därför med sin artikel lyfta fram musik som innehåll (Holmberg & Vallberg Roth 2018, s. 80). Sammanfattningsvis är det av intresse att forskningen länkar gapet mellan teori och praktik för att låta musikundervisningens process med sin teoretisering vara i centrum (ibid, s. 81).

I forskningsartikeln talas det om ”flerfaldig musikundervisning” vilket kan ses som flera infallsvinklar och en variation av undervisning där musik som undervisningsämne där både konst-, hantverks- och vetenskapsorienterade synsätt är inkluderade (Holmberg & Vallberg Roth 2018, s. 83). Det innebär att musikens olika dimensioner kan ses som en möjlighet och tillgång för en flerstämmig undervisning i förskolan (Holmberg & Vallberg Roth 2018, s. 82). De olika dimensionerna beskrivs som: Musikens akustiska dimension – hur låter musik. Musikens emotionella dimension – känsloupplevelser genom musik. Musikens existentiella dimension – att låta musiken vara en del av livet. Musikens kinetiskt kroppsliga dimension –

fysiska uttryck genom rörelse i relation till musik. Musikens strukturella dimension – musikens grundstenar så som rytm, takt, melodi, harmoni, och tempo (Holmberg & Vallberg Roth 2018, s. 85). Genom att ställa sig den didaktiska vad-frågan i musikundervisningssammanhang baserad på musikämnets tredelade basämnen som vi tidigare nämnt dvs. konst-, hantverks och vetenskapsorienterade synvinklar har Ylva Holmbergs forskningsprojekt tydliggjort att musikundervisningen kan variera beroende på vilket fokus den för tillfället är tänkt att ha (Holmberg & Vallberg Roth 2018, s. 90).

3. Syfte och frågeställning

Vi har konstaterat genom forskningar som rör musik och förskolepraktik att musiken används mest som ett medel för att nå andra lärandemål mer än som estetiska lärprocesser. Vår studie syftar till att undersöka musikinriktade förskolor och ta rätt på vilket sätt musik används i deras verksamhet. Vi vill även söka och bidra med kunskap om hur förskollärarna i dessa förskolor ser på detta ämnet i förskolans sammanhang. Därmed vill vi med hjälp av vårt empiriska material uppmärksamma dessa förskolors olika metoder och pedagogiska synsätt. Detta bland annat när det gäller användandet av musik som ett medel samt med fokus på de estetiska aspekterna. Men vi söker också kunskap om alla andra sätt som musik möjligen kan integreras i dessa förskolor.

Fastän vår studie liknar Holmbergs (2014) skiljer vi oss åt gällande exempelvis metod. Holmberg använde sig av observationer av musikaktiviteter med barn mellan 3-5 år. Vi kommer att använda oss av kvalitativa intervjuer med förskollärare. Dessutom kommer vi till skillnad från Holmberg inte att begränsa vår studie till någon särskild åldersgrupp utan undersöka hur man arbetar med barn och musik i alla åldrar.

Våra Frågeställningar:

Hur arbetar förskollärare med musik i förskolan?

Hur integreras musiken i förskolans dagliga aktiviteter?

Till vilka mål i Läroplanen kan förskollärare se att musiken adresseras?

4. Teoretisk utgångspunkt

Vi har valt att använda vi oss av Lev Vygotskijs (1896–1934) sociokulturella perspektiv som teoretisk utgångspunkt. Valet av en teori eller ett perspektiv har en viktig roll i studien och detta kan påverka forskningsprocessen samt hur resultatet ska ses och analyseras. Löfdahl et al (2015) säger att en bra teori ska vara användbar så att forskaren kan tolka resultatet, utesluta och förutsäga möjligheterna (Löfdahl et al 2015, s. 84). I detta avsnitt resonerar vi kring detta perspektiv samt förklarar betydelse av denna teori för vår studie.

4.1 Sociokulturellt perspektiv

Vygotskijs sociokulturella perspektiv handlar om att lärande och utveckling sker i samspel med andra människor. Han menar att vi människor tar över och utvecklar kunskap och erfarenhet från andra människor (Kroksmark 2011, s. 450). I denna teori sker ”inlärning i en social process, vilket medför att barnet bli delaktigt i den gemensamma kulturen och kulturen kan därför sägas vara social” (Kroksmark 2011, s. 447). Vi anser att musikaktiviteter i förskolan involverar flera barn eller barn och förskollärare. Samspelet mellan parterna är grunden i det sociokulturella perspektivet. Vygotskijs teori anser att formen för samarbete som sker mellan lärare och barn är själva essensen i undervisnings /lärprocessen (Kroksmark 2011, s. 452).

Mediering eller medierade verktyg är ett begrepp inom det sociokulturella perspektivet. Mediering innebär att människan upplever världen i samspel med andra människor. Mediering har en social dimension (Kroksmark 2011, s. 453) och kan också förstås i olika former av undervisning och praktiker. Detta innebär de aktiviteter som är organiserade för lärandet. Vi människor förstår vår omvärld och agera i den genom att använda olika verktyg eller redskap. Alla mänskliga aktiviteter sker via medierade tekniska och psykologiska verktyg (kunskapsartefakter). Samspelet mellan människor och verktyg är central i sociokulturellt perspektiv (Kroksmark 2011, s. 454). Begreppen *mediering* kommer till användning i vår undersökning då vi ser på musik som en symbolisk artefakt. Detta begrepp har även stor betydelse eftersom vi också studerar inom det hur förskollärare inom musikinriktade förskolor använder och integreras musiken i verksamheten för att främja barns lärande och utveckling.

5. Metod

I detta avsnitt redogör vi för metodvalet för vår studie. Vi delar upp avsnittet i olika rubriker. Först presenterar vi rubrikerna *Datainsamlingsmetod* och *Urval* där vi beskriver vårt val av metod och urval av respondenter som bidragit till vår studie. Vidare presenterar vi rubrikerna *Tillvägagångsätt*, *Databearbetning* och *Analysmetod*. Sist är rubriken *Etiska överväganden*, där beskriver vi de etiska aspekter som vi tagit hänsyn till.

5.1 Datainsamlingsmetod

För att samla in empiri till studien har vi valt att genomföra kvalitativa intervjuer. Syftet med denna metod är att genom öppna frågor upptäcka och identifiera uppfattningarna av något fenomen (Patel & Davidson 2019, s. 105). Professorer Lars Kaijser och Magnus Öhlander (2011) uttrycker att det som skiljer intervju från samtal är att i en intervju ”reserveras för en väl definierad situation som båda partner är införstådda med” (Öhlander & Kaijser 2011, s. 88). En intervju görs med ett bestämt syfte där intervjupersonen söker efter respondenternas kunskaper, synpunkter, tankar eller upplevelse av något (ibid).

Med samtycke av respondenterna har vi använt oss av ljudupptagningar i våra mobiler under intervjuerna och även gjort anteckningar som ett komplement. Författarna Steinar Kvale och Svend Brinkmann (2012) menar att det är viktigt att skapa en bra kontakt med intervjupersonen, att lyssna uppmärksam, visa intresse och respekt för respondenterna (Kvale & Brinkmann 2012, s. 144). Inspelningen möjliggör att vi som intervjuare kan fokusera på respondenterna och skapa en bra relation med dem. Den kvalitativa arbetsprocessen kallas för den induktiva processen. Forskaren hämtar sin utgångspunkt från information som samlats genom intervjuerna (Patel & Davidson 2019, s. 27). Den insamlade informationen har vi som forskare organiserat, sorterat och analyserat. Ljuddokument har vi transkriberat och därefter bearbetat analysen av det materialet.

5.2 Urval

Vi har valt att utföra vår studie med förskollärarna som arbetar på privata musikprofilerade förskolor i Sverige. Vi som forskare har medvetet valt dessa förskolor då vi utgick från att de

förskolor har musikinslag i sina verksamheter vilket värderas positivt i förhållandet till vår undersökningens syfte. Urvalet som vi har som utgångspunkt kallas för *positivt urval* eller *målstyrt urval* (Bryman 2016, s. 498) där vi forskare kontaktar en grupp som anses relevanta för syftet av vår studie. Vi kontaktade först rektorerna i dessa förskolor och genom dem fick vi kontakt med förskollärarna. Valet av förskollärare som respondenter och inte annan personal har sin utgångspunkt i Läroplanen för förskolan som uttrycker att:

Förskollärare ska leda de målstyrda processerna och i undervisning ansvara för att utveckla pedagogiskt innehåll och miljöer som inspirerar till utveckling och lärande och som utmanar och stimulerar barnens intresse och nyfikenhet samt håller kvar deras uppmärksamhet (Skolverket 2018, s.19).

5.2.1 Deltagare

Omständigheten med covid-19 har begränsat oss till endast tre förskollärare. Av samma anledning kunde inte alla tre intervjuer genomföras personligen, två av intervjuerna genomfördes via mötesverktyget ”zoom”. Samtliga intervjuer tog mellan 1 till 1,5 timme. Här presenterar vi respondenternas biografi och utbildningsbakgrund. I detta avsnitt och framöver benämns vår tre respondenter som F1, F2 och F3.

F1, 53 år. Har arbetat som förskollärare i 28 år. Är även utbildad inom musik, rytmik och hälsa. Har sjungit i olika körer. Kommer från en familj som har stort intresse för musik och även dem sjungit i kör. Under sitt arbetsliv som förskollärare har hen arbetat mycket med musik samt fortbildat sig. Respondenten kan spela gitarr.

F2, 60 år. Har arbetat som förskollärare sedan slutet i 80-talet. Är även utbildad drama-, bild-, form- och musikpedagog. Har levt med musiken nära inpå sig hela livet där det sjöngs, spelades instrument och skivor i föräldrahemmet. Kan spela olika instrument.

F3, 51 år. Har arbetat 17 år i en musik- och rörelseinriktad förskola. Har fått mycket fortutbildning i musik såsom att utveckla språk, matematik och naturkunskap genom musik, dans och rörelse. Spelar trumma.

5.3 Tillvägagångsätt

Intervjuer är en teknik för att samla information som bygger på frågor (Patel & Davidson 2019, s. 94). Öhlander & Kaijser (2011) uttrycker att kärnan i en intervju är själva mötet, möten med forskare och utforskade för intervjuer (Öhlander & Kaijser 2011, s. 88). Författare definierar det som en ”kommunikation där någon berättar och besvarar frågor som ställs av en annan person”(ibid). Vi har därför börjat vår undersökning genom att göra en intervjuguide. Det sagda i intervjuerna registrerade vi i form av ljudinspelningar samt anteckningar som stöd. Vi har använt semistrukturerade intervjuer som ger mer frihet. Den metoden innebär att man följer en struktur som inbjuder till samtal genom att man har möjlighet att ställa följdfrågor. Författare Kvale och Brinkmann (2012) menar att ”ju spontanare en intervjuprocedure är desto större blir sannolikheten att man erhåller livliga och oväntade svar från intervjupersonen” (Kvale & Brinkmann 2012, s. 149). Intervjuerna har ett tematisk men också en dynamisk dimension. Detta genom att till exempel ställa ”hur-frågor”. Denna dimension medför att respondenterna berättar om sin erfarenhet, kompetens, kunskap och även pratar om sina känslor på ett naturligt och djupare sätt.

Intervjuerna inom fenomenografin är öppna och ämnar att alltid förstå hur ett fenomen uppfattas. När vår intervjuguide var klar kontaktade vi de förskolor som har fokus på musik. Vi skickade ett skriftligt informationsbrev till dessa förskolor. Några dagar senare tog vi kontakt med dem via telefon för att få bekräftat att de fått vårt brev men också för att fråga om och hur de skulle vilja bidra till vår studie. Efter att vi fått samtyckeformulären undertecknade, genomförde vi intervjuerna. Vi har genomfört intervjuerna med tre förskollärare som arbetar på tre olika musikinriktade förskolor i Stockholm. Vi kom överens om att studiens mest lämpliga datainsamlingsmetod skulle vara genom intervjuer samt genom att spela in intervjuerna i mobilen.

5.4 Databearbetning

Samtliga intervjuer spelas in via ljudupptagningar. Fördel med detta är att vi som intervjuare kan ge all uppmärksamhet till respondenten utan att behöva tänka på att skriva ner vad respondenterna säger. Dock gjorde vi några stödanteckningar som vi sedan använde till följdfrågor och nya uppslag. Författarna Öhlander och Kaijser (2011) uttrycker att inspelade intervjuer värderas högre som källa och även ger större möjlighet till en analys ur olika synvinklar (Öhlander & Kaijser 2011, s. 105). Inspelningen blev sedan transkriberade.

Transkribering är en metod som ofta används för intervjuer. Att transkribera betyder att översätta, skriva ut och gestalta det talade språket (ibid, s.107). Vi lyssnade på inspelningen flera gånger för att hitta gemensamma fenomen i materialet. Under transkriberingen tog vi även hänsyn till betoning, röststyrka, pauser, skratt samt tvekan. Alla dessa faktorer behöver finnas med i intervjuer då de blir mer meningsfulla samt möjliga att tolka och analysera materialet mer exakt (ibid).

Vi två forskare analyserade var och en intervjuerna separat då fick vi två analyser av varje intervju. Därefter jämförde vi våra individuella tolkningar och observationer. Utifrån detta skapade vi sen en gemensam analys på varje intervju där vi hittade skillnader, likheter och mönster mellan dem. Vi hittade även begrepp och meningar som ger det huvudsakliga svaren kopplade till våra frågeställningar.

5.5 Analys metod

Vi har utgått från den ”*fenomenografiska analysen*”. I detta avsnitt definierar vi begreppet ”fenomenografi” samt förklarar varför vi har valt denna ansats och vad den har för betydelse i vår undersökning.

5.5.1 Fenomenografi

Författarna Runa Patel och Bo Davidson (2019) säger att begreppet ”fenomenografi” handlar om en kvalitativ forskningsmetod som bygger på uppfattningar av ett fenomen (Patel & Davidson 2019, s. 37). Vidare uttrycker författarna att fokus i fenomenografin är att studera uppfattningar och förklarar begreppen som ”ett vetenskapligt förhållningsätt som kan räknas till de empirinära ansatserna” (ibid).

Professor Tomas Kroksmark (2011) skriver att människor uppfattar världen på kvalitativt olika sätt. Enligt professorn skapades fenomenografi för att ta reda på kvalitativa skillnader i hur vi upplever saker och ting. Denna forskningsansats erbjuder möjligheter att studera och beskriva hur människor uppfattar sin omvärld (Kroksmark 2011, s. 591). Att med fenomenografin en ”vad-fråga” görs till en innehållslig-”hur-fråga”. En ”vad-fråga” handlar om bara vad det vill

säga gällande innehållet medan en ”hur-fråga” handlar om en komplex och djup innebörd av fenomen. Här blir det möjligt att beskriva den skilda förståelsen av något som är kvalitativt olika (ibid, s. 592).

5.5.2 Valet av fenomenografi

Anledningen till att vi har valt fenomenografisk ansats som utgångspunkt är att vi anser denna passande till vår studie, då individens uppfattningar av ett fenomen är ett centralt begrepp inom ansatsen. I vår studie söker vi kunskap om förskollärares uppfattning av arbetet med musik i förskolans sammanhang. Genom denna ansats tar vi som forskare del av förskollärares perspektiv för att kunna förstå och beskriva deras uppfattningar. I ”fenomenografi” sker hela processen induktivt. Att arbeta induktivt innebär att forskare läser, tolkar och sorterar materialet tills mönster bli tydliga (Patel & Davidson 2019, s. 38). Med hjälp av denna ansats har vi hittat och identifierat mönster i respondenternas svar om hur de erfar musikundervisning i sina verksamheter. Patel och Davidson uttrycker att människor har olika begåvningar och detta innebär att vi lärt oss att förstå saker på olika sätt (ibid). Denna ansats hjälpte oss även att förstå hur olika förskollärare kan erfara musikundervisning där vi studerar, kategoriserar och beskriver deras olika sätt att se och arbeta med ämnet i förskolan.

Den fenomenografiska analysen sker i fyra steg. Dessa är: 1) att bli bekant med insamlade data; 2) hitta och beskriva likheter och skillnader; 3) kategorisera uppfattningar och beskriva kategorins innehåll; 4) studera den underliggande strukturen i dessa kategorier (Patel & Davidson 2012, s. 38). Koppling och relation mellan alla dessa delar skapar en helhet i vår studie. I analysen kallas detta för ”*internala relationer*” vilket innebär att de olika delarna förutsätter varandra för att bilda en helhet” (Patel & Davidson 2019, s. 153).

Alla dessa empiriska koder vi identifierat i våra transkriberade intervjuer beskriver vi i avsnitt Analys och Resultat. De olika kategorier inom den fenomenografiska analysen organiseras i relation till varandra. I detta kategoriseringssystem beskrivs på så sätt uppfattningar om ett fenomen och blir sen resultatet utifrån denna analys (Patel & Davidson 2019, s. 38). Fenomenografin siktar inte till att finna teorier i form av slutliga lagbundenheter då människors uppfattningar kan förändras (ibid). Induktivprocessen inom fenomenografin avser att generera en trovärdighet ”utifrån empiri som gäller ett unikt fall, en unik grupp, uppfattning eller kultur” (Patel och Davidson 2019, s. 39).

Vi har också illustrerat citat som passar våra tolkningar av materialet. Citat ger mer stöd i beskrivningen av respondenternas upplevelser samt skapar större trovärdighet för läsaren.

5.6 Etiska överväganden

I vår studie tar vi hänsyn till undersökningsetiska aspekter och följer huvudkraven: *informationskraven, samtyckeskraven, konfidentialitetskraven* samt *nyttjandekraven* (Patel & Davidson 2019, s. 84). Vi kontaktade de valda förskolorna och informerade dem om studiens syfte och vad deras deltagande i studien skulle innebära. De blev också informerade att deras medverkan är frivillig och att innehållet bara används för denna undersökning och blir offentlig. Litteraturen belyser att när man gör kvalitativa intervjuer är det lättare för individen att bli identifierad eftersom denna typ av studie är gjord med en liten avgränsad grupp (ibid, s.85). Med utgångspunkt från detta påstående var vi även extra försiktiga med respondenternas konfidentialitet. Vi använder inte respondenternas riktiga namn eller andra uppgifter i studien, vi skriver inte heller något som läsaren kan koppla till personen som medverkar.

Insamlingen av materialet gör vi genom inspelning efter samtycke av respondenterna. Förskollärarna som deltagit i studien har blivit informerade om var och hur resultatet ska presenteras. Om så önskas kan en sammanfattning av resultatet presenteras skriftligt muntligt för dem som deltagit i studien. Under undersökningen tog vi tid för utvärdering samt reflektion över det som skett i intervjuerna. Under processen ställde vi även frågor till oss själva gällande intervjuens genomförande som till exempel hur respondenternas reaktion varit och hur de bemötts. Detta gjorde vi för att göra ändringar och utveckla intervjun till nästa respondenter.

6. Resultat och Analys

I detta avsnitt presenterar vi de mönster och tema som identifierades under bearbetningen av det insamlade materialet. Bearbetningen av empirin ledde till upptäckten av olika musiks användningsområden vilka vi kategoriserar i tre huvudrubriker: *Musikstunderna, Synen på musik i förskollärarens arbete* och *Musikens betydelse för barns lärande och utveckling*.

Vi presenterar även här studiens resultat och gör en koppling av våra respondenters beskrivningar och uppfattningar till tidigare forskning och de teoretiska utgångspunkter samt tidigare forskning som vår studie baseras på.

6.1 Musikstunderna i förskolan

Musikaktiviteter har en central plats i de förskolor vi studerat. Respondenterna har delat med sig av innehåll såväl som bakomliggande funktioner i deras aktiviteter med musik. Här delar vi dessa musikstunder i fem kategorier: *Att sjunga, Att spela med instrument och hela kroppen, Att lyssna på musik, Att skapa och komponera och Musik för rörelse och drama och att hitta sitt lugn.*

6.1.1 Att sjunga

Samtliga respondenter beskrev att de involverar sång sitt arbete. Sångsamling är en aktivitet som förekommer på samtliga förskolor som våra respondenter representerar. Sångsamling skapar mycket glädje hos barnen enligt de tre förskollärarna, särskild när barnens favoritsånger sjungs. F1 poängterar dock att sångsamlingen är mer än bara glädje och lust, det skapar även en gemenskap i gruppen och visar respekt för varandra eftersom man tränas i att vänta på sin tur och att lyssna till varandras önskemål.

Sång används i flera andra sammanhang som till exempel till att presentera ett nytt aktuellt tema. I skogen sjunger F2 med barnen för att belysa det djur man för tillfället fokuserar på i det pågående temat. Ibland används sång som ”draghjälp” för att ”locka” barn i olika situationer, som till exempel att göra det lättare i mat- eller påklädningsituationer och vid promenader.

F2 talade om sången som ett verktyg till socialt samspel och inkludering. När sånger från andra kulturer sjungs på barnens modersmål bidrar det till att introducera de olika kulturerna för varandra, det stärker självkänsla för barnets egen kultur och skapar samtidigt förståelse för att andra lever i andra kulturer: ”Det är ett sätt att dela med sig av kulturella olikheter genom musiken”, uttrycker hen. Samtidigt poängterade förskolläraren vikten av att sjunga gemensamt på svenska, det hjälper barnet att utveckla det svenska språket och ger även värdefull kunskap om den svenska kulturen.

Vi frågar föräldrarna om de har en barnvisa på sitt språk som de kan bidra med, någon sång som de brukar sjunga hemma på sitt språk. Även barnen kan lära oss sånger på deras modersmål, då blir syftet social interaktion vilket gör att barnen känner sig trygga i sin grupp genom att de bjuder på någonting som kommer från deras kultur. Det handlar då om inkludering som är också språkligt eftersom sånger låter olika på olika språk och det kan vara spännande. (F2)

Alla barn i vår barngrupp har utländsk bakgrund och har inte det svenska språket med sig. För att förstärka deras förhållningssätt och samspelet till varandra låter vi barnen sjunga och lyssna på både svenska sånger likväl som sånger och musik från deras hemländer. (F3)

Alla förskollärare talade även om sången som ett verktyg för lärande om den egna kroppen, det kan handla om att öva på sin röstklang, munnens motorik och motoriken för hela kroppen. Ett annat sätt som de framhöll för att arbeta med sången som ett verktyg var lärande av begrepp, kroppsdelar och prepositioner med sånger som till exempel ”var är tummen?”.

Sång, musik och dans är viktiga och bra hjälpmedel för barns språkutveckling och motorik. De tränar också sin självkänsla och den sociala förmågan genom att de har roligt tillsammans när de sjunger, rim och ramsor. Det ger en glädje som också tränar språket. (F3)

Nästan alla barn uppskattar sång, musik och rörelse så därför använder vi oss av det till att skapa broar mellan barnen i deras samspel med varandra och till deras utveckling inom olika områden. (F3)

Jag tycker att musik som läroprocess också handlar om tålmod, att vänta på sin tur, sjunga en och en eller två och två eller alla tillsammans. Men det är också rytmer, fantasi, språk, matematik och man tränar social kompetens. Musik är med andra ord allt. (F2)

Barnen får den estetiska upplevelsen genom att de uttrycker sig genom att känna glädje och njutning av sångernas ord, melodi och rytm. Förskollärarna belyser att sjunga tillsammans är ett viktigt verktyg för språkstimulans, matematik och sociala förmågor. Ehrlin (2012) belyser vikten att barnen möter en bred repertoar av sånger då sånger även är ett medel för att knyta kontakt och förmedla trygghet för barnen (Ehrlin 2012, s. 45). Detta kan vi också se i förskollärarnas utsagor om att sångaktiviteter har mångfacetterade fördelar såsom främjande av trygghet, inkludering, och kännedom av andra kulturer.

Utifrån respondenternas utsagor kan vi se koppling av denna kategori till Lev Vygotskijs (1896–1938) teori om det sociokulturella perspektivet då barnen genom sångens aktiviteter skapar sociala sammanhang och därmed tillskriver sig en mängd olika lärdomar. Exempelvis genom att sjunga tillsammans tränas social kompetens där flera barn och förskollärare involveras

(Kroksmark 2001, s. 454). Musik är en symbolisk artefakt, ett sätt att uttrycka sig, genom att sjunga är blir musik även ett känslouttryck till glädje.

Sjungandet har även koppling till musikens *emotionella dimension* som Holmberg och Vallberg (2018) lyfter fram då det ofta handlar om känslor som förmedlas i musikaliska sammanhang via sångaktiviteter av skiftande slag (Holmberg & Vallberg Roth 2018, s. 85).

6.1.2 Att spela med instrument och med hela kroppen

I samtliga intervjuer beskrivs aktiviteter som inkluderar olika instrument. Det kan röra sig om inköpta musikinstrument samt även med instrument som barnen skapat själva, som exempelvis maracas som kan göras med ris i pappersrullar eller i barnmatsburkar.

På två av förskolorna är musikinstrumenten tillgängliga för barnen på avdelningar medan den tredje förskolan har ett musikrum där instrumenten finns. ”Vi har ett musikrum i förskolan där barnen turas om att delta i aktiviteterna. När man använder instrument är det viktigt att de används organiserat annars bli det lätt rörigt” (F1). ”Musikinstrumenten är alltid tillgängliga för barnen”, säger F2. ”Vår förskola är en musikförskola och vi har olika musikinstrument på varje avdelning samt ett musikrum med olika instrument (F3).

Ovan beskrivs två olika sätt att ge barnen möjligheter att möta musikinstrumenten. Detta visar att instrumentspelandet inkluderas i de studerade förskolorna på ett varierat sätt. På två av förskolorna blir spelandet till ett utforskande men det sker även spontant då barnen får spela på sina egna villkor. Tanken med att låta instrumenten vara tillgängliga för barnen är enligt förskollärarna att denna fria lek väcker barnens nyfikenhet till olika slags ljud samt att denna leken ger möjlighet till samspel.

I den tredje förskolan sker instrumentspelet planerat och respondenten beskriver att aktiviteten har ett musikaliskt syfte där instrumenten och dess funktioner presenteras för barnen och de förväntas att spela enligt instrumentens olika funktioner. Förskolläraren säger att genom att ha valda gemensamma lekar, som att spela tillsammans, kan stärkas barnets identitet samt gruppkänsla.

I följande citat ger F2 en beskrivning av en musikaktivitet med instrumenten:

Barnen väljer en sång som de är bekväma med och vi delar upp sången i fraser. Jag frågar sedan vilket instrument de tycker att vi ska välja först. Vi sjunger den första frasen och spelar trumma och till den andra frasen spelar vi maracas. Vi leker även dirigenter. När dirigent lyfter dirigentpinnen sjunger barnen starkt och när den sänks blir barnens röster svagare. I denna aktivitet inkluderas begreppen såsom analogisk programmering, samspel, att vänta på sin tur, att spela, att lyssna, titta, fokusera, och att göra tillsammans. (F2)

Genom att följa dirigentens rörelse med sin röst eller sitt instrument sker ett samspel mellan dirigenten och den som spelar eller sjunger. Detta samspel som sker mellan barnen och förskolläraren i en undervisningssituation som i detta fall är en sångaktivitet enligt Vygotskij själva kärnan av en lärprocess (Kroksmark 2011, s. 452).

Författarna Riddersporre och Söderman (2012) lyfter fram musik som verktyg för motorikträning (Riddersporre & Söderman 2012, s. 28). En av förskollärarna menar att barnen övar både på fin- och grovmotorik genom att spela olika instrument. Som exempel får barnen motorikträning när de spelar maracas och dansar till instrumentets pulsslåg, eller när de hoppar till trummans slag. Därmed ser vi här att instrumentspelet även har en estetisk funktion som riktar uppmärksamheten till hur det låter och hur barnen upplever att de vill röra sig till musiken. Där det sker utforskande av ljud, kallar Holmberg för lärande *genom* musik. (Holmberg 2014, s. 101).

Även matematik övas genom att räkna taktslagen eller spela maracas med höger respektive vänster hand. Förskolläraren berättar att barnen kan uppmärksamma instrumentens olika ljud och kan imitera ljud med rösten. Ett annat exempel är att när ett barn spelar på ett instrument får ett annat barn gissa vilket det är. Den bakomliggande tanke i denna övning är att barnen utvecklar sin hörsel, säger hen. Dessutom kan barnen också utmanas av att imitera instrumentens ljud med munnen vilket har stor betydelse för inläring, språk samt samspel.

En av respondenterna har även pratat om att använda kroppen som instrument. Hen menar att barnen kan klappa, hoppa, spela på munnen, på magen, vissla, knäppa med fingrarna. Att använda sin kropp som instrument ger barnen en bra kroppsuppfattning.

Utifrån respondentens beskrivningar av instrumentspelet blir det tydligt att aktiviteten har ett

specifikt syfte där barnen erbjuds en mängd möjligheter att utveckla olika förmågor och kunskaper. Även här kan vi hitta en blandning av användning av instrumentell musik och estetisk form. Den estetiska upplevelsen får barnen genom att möta det musikaliska: pulslag, taktslag och utforskandet av instruments olika ljud och rörelser. Det handlar även om utforskande av ljud genom kroppen. Aktiviteten med instrument blir också ett medel till bland annat lärande i matematik, utveckling av fin- och grov motorik samt hörselsinnet.

Musikinstrumenten är en fysisk artefakt som hjälper barnen att förstå och agera i sin omvärld.

Alla de motoriska övningar som barnen får genom att spela på instrumenten eller spela med hela kroppen har en *kinestetiskt-kroppslig* dimension. (Holmberg & Vallberg Roth 2018, s. 85). Barnen får på olika sätt inkludera hela sin kropp i relation till musiken genom hur de vill röra sig, hur det låter och vad de upplever av musiken.

6.1.3 Att lyssna på musik

Vikten av att lyssna på olika typer av musik i förskolan och dess betydelse för barns lärande förekommer i samtliga intervjuer. Förskollärarna nämner att barnen på deras förskolor lyssnar på musik nästan hela dagarna i olika sammanhang. Detta sker till exempel vid planerade aktiviteter eller som bakgrund till målning, lunch och vila. De tre förskollärarna lyfter fram vikten av att barnen är exponerad till olika genrer av musik och även till musiken från olika länder. Förskollärarna delar även samma åsikter gällande vikten av att de barn med svenska som andraspråk aktivt bör lyssna på svenska sånger för att utvecklas i det svenska språket. En av förskollärarna uttrycker att det är viktigt att också lyssna på sånger på barns modersmål på förskolan detta för barnens identitetsutveckling, men också för att de andra barnen ska få lära sig om olika kulturer: ”Vi bekräftar olika kulturer genom att lyssna på sånger och musik från olika länder (F2). ”Musik är även en kulturell sak och då man arbetar med barn från andra kulturer kan man fråga föräldrarna om de har barnvisor eller sånger som de brukar sjunga hemma” (F2).

Respondenterna delar samma åsikt gällande vikten av att lyssna på olika musikgenrer i förskolan. Barnen övar även på sina sociala förmågor samt bearbetar sina känslor. Detta genom att lyssna till musik som kan tolkas till exempelvis som glad, otäckt, sorlig eller njutbar” (F3).

”Man lyssnar på musik för att lära känna den, lyssna på när det är paus och rytmer. Detta är

också viktigt att introducera för barnen” (F1). ”Man kan inte glömma att den estetiska delen av att lyssna på musik är lika viktigt som att använda musiken som redskap för att nå övriga mål i Läroplanen” (F2).

Utifrån beskrivningen som F1 ger, tolkar vi att musiken används som ett objekt (ljud) med syfte att barnen ska lära sig det musikaliska, medan F2 och F3 kopplar lyssnandet till stämningen och budskapet som musik ger till barnen. Att lyssna på musik blir en blandning av estetiska aspekter, att lyssna för njutningens skull, och målstyrning där syftet är språkutveckling.

En av musikens olika dimensioner som Holmberg och Vallbergs (2018) skriver om är den *akustiska dimensionen*, som handlar om hur musiken låter och att kunna känna igen musik, dvs att utröna vad musik kan vara. Att lyssna till musik innebär att lyssna till musiken för att lära känna den och dess rytmer (Holmberg & Vallberg 2018, s. 84). Detta visar samtliga förskollärare genom att låta barnen lyssna till olika typer av musik, i olika sammanhang och att lyssna till musik av olika genrer.

Aktiviteten att lyssna på musik av olika genrer, dess grundelement som också förmedlar olika känslor till barnen kan ses som en social process. Det innebär att barnet som är den lyssnade aktören har del i en kollektiv kultur som kan ses som social (Kroksmark 2011, s. 447). Man kan också se det som ett samspel mellan barnen och den musik som de lyssnar till som verktyg för aktiviteten.

6.1.4 Att skapa och komponera

I två av förskolorna framträder musikstunden även genom skapande och komponering av musik. Förskollärarna pratar om att barnen skapar egen musik med varierade instrument och att de även komponerar egna sånger. Nedan återger vi förskollärare 1 och 2 beskrivning av aktiviteterna.

Barnen får rita sin sång och sedan skriver man ner orden, spelar in sången och jobbar vidare med den i barngruppen. Vi gjorde även ett sånghäfte av de olika sångerna. Alla barnen gjorde sånger även om det inte blev någon melodi utan kanske bara ett ord. (F1)

I skogen skapar vi musik med pinnar, lyssnar på hur pinnarna låtar eller trummar på något vi hittar i naturen. Barnen har även ett spontant sätt att komponera sånger, de sjunger om vad de gör här och nu. (F2)

Utifrån F1 och F2 beskrivning av musikskapandet och komponerande med barnen kan vi konstatera att de aktiviteterna har en plats i verksamheten. Dock skiljer sig sättet hur förskollärarna pratar om att komponera med barnen. Exempelvis stimulerar F1 barnen till skapande genom vad vi tolkar som styrda aktiviteter där förskollärare utmanar och vägleder barnen i komponerande av egna sånger. F2 pratar om komponerande som en förmåga som barn redan har med sig då musik och sånger komponeras spontant i relation till vad de håller på med här och nu. Skapandet enligt samtliga respondenterna sker när barnen spelar på instrumenten eller improviserar. Här använder sig barnen av sina kreativiteten för att organisera ljud. En av förskollärarna säger att det som barnen skapar spelas in på Ipad. Barnen kan därmed lyssna på sin egen musik för njutning eller för att reflektera kring aktiviteterna tillsammans med pedagogerna.

Att skapa och komponera musik i de studerade förskolorna ser vi som ett exempel *på musikens strukturella dimension*. Genom skapandet får barnen möjlighet till att lära känna musikens grundstenar så som rytm, melodi, harmoni, klangfärg, musikens form och dynamik. Barnen får också genom olika skapande musikaktiviteter organisera ljud och känna på musikens taktart, puls och tempo (Holmberg & Roth 2018, s. 85). Att skapa och komponera musik är en musikaktivitet som kan involvera flera barn och barn tillsammans med förskollärare. Genom att de interagerar med varandra i sitt skapande och där utveckling och lärande sker gör att man kan se denna aktivitet som ett sociokulturellt perspektiv enligt Lev Vygotskij (1896–1938) teori (Kroksmark 2011, s. 452). Man kan också se detta samspel parterna emellan som en form av mediering vilket i detta fall visar på att aktiviteten har en social dimension där barn och förskollärare upplever världen i ett samspel med varandra (Kroksmark, 2011, s. 453).

6.1.5 Musik för rörelse, drama och att hitta sitt lugn

I samtliga intervjuer framkom det att man med musikens hjälp tar vara på barnens energi genom att skapa olika rörelseaktiviteter som att hoppa och dansa tillsammans, men att man

även ibland har som mål att uppnå ett lugn hos barnen med musikens hjälp. Då används musik för att varva ner och sänka tempot på avdelningar.

Då kan vi ibland ligga ner och lyssna på någon njutningsfull musik. När barnen har behov av att röra på sig så skapar vi spontana rörelseaktiviteter med musikens hjälp. Ibland behövs tempot på avdelningen dämpas och då tar man hjälp av musik av olika genre för att få barnen att varva ner. Detta kan också ge barnen en möjlighet till en stunds reflektion. (F2)

Rörelse är motorik och takt, puls och att känna rytmen. Ett exempel som man kan utöva det på är att gå runt i ring i pulstakt. När en sång spelas så går man långsamt och sen i dubbelpuls (inte följa takten som 3/4 eller 4/4). Man kan också använda sig av det när man ska gå på promenad till parken till exempel, att med musikens hjälp gå med en start-fart som ökar från att gå, gå, gå ...promenera...springa. (F1)

F3 säger att de provar olika övningar och lekar där man använder olika sinnen som exempelvis, lyssna på takten eller trummans takt som bestämmer hur barnen rör sig, som kan vara långsamt eller snabbt. F3 beskriver även rörelse med musik i form av drama. Drama som uttrycksform tillsammans med musik är ett verktyg för att låta barnen uttrycka sig och bearbeta sina känslor, berättar hen. Vidare säger F3 att rörelseövningar i form av drama ökar barnens förmåga att kommunicera med andra barn och att förstå sig själva och sina kamrater. De lär sig mycket genom att samarbeta, uppleva och pröva på olika saker genom drama, rörelse och musiklekar. Hen uttrycker även att drama kräver olika fysiska rörelser där hela kroppen stimuleras positivt och barnen får en ökad förmåga att hantera sin kropp. Barnen tränar upp sin smidighet och många av sina sinnen så som syn, hörsel och känsel men även balans och samordning. Allt detta bidrar till en bättre utvecklad motorikförmåga enligt F3. "Drama till musik kan fungera som ett inlärningsverktyg av många slag" (F3). "Med musikens hjälp som till exempel när vi spelar cirkusmusik så får barnen sen blunda och med fantasin hjälp berätta vad de tycker sig se för cirkusdjur" (F2).

Förskollärarna uttrycker att rörelse och musik är redskap för att iscensätta glädjefyllda gemensamma aktiviteter där barn tillåts delta efter egna förutsättningar. De belyser även att dansen ger kroppsmedvetenhet, glädje, självkänsla och delaktighet: "Dansens är ett språk som alla barn måste få möjlighet att utveckla" (F3).

Två av de förskollärarna kopplar musik till drama och säger att med drama och musik övas också kommunikation och samarbete barnen sinsemellan, men drama ger även möjlighet till att öva på en förståelse för sig själv och sin omvärld.

Dessa utsagor visar på att respondenterna har tydliga syften med sina undervisningar och att de tränar barnen på ett medvetet sätt genom olika aktiviteter. Musiken för rörelse, drama och att hitta sitt lugn kan kopplas till fyra av de dimensionerna av musik (Holmberg och Vallberg 2018 s. 84). Via *musikens akustiska dimension* får barnen möjlighet att känna in och identifiera musiken och relatera till tidigare erfarenheter. Via *musikens emotionella dimension*, det sker när barnen dramatiserar och gestaltar känslor till musik och via sångtexter förmedlas ett budskap. Det ger barnen många möjligheter till att utvecklas genom att olika estetiska uttrycksätt utövas. Genom att låta barnen använda sig av sina egna kroppar och sin fantasi i undervisningen i ett utforskande av rörelser på många olika sätt ökas deras kunskaper på många olika plan. När barnen dansar till musiken får barnen via den *kinestetiska-kroppsliga dimensionen* möjlighet till att uttrycka sig med kroppen i relation till musiken. Med hjälp av olika rörelseaktiviteter får barnen kroppsmedvetenhet och de övar upp sin motoriska förmåga. Barnen erfar även musikens *strukturella dimension* genom de motoriska aktiviteterna, där utövas känslan för musikens grundstenar: rytmer, melodier, puls, takt, tempo och dynamik (Holmberg & Vallberg Roth 2018, s. 84–85).

Alla dessa musikaliska dimensioner i en förskole kontext, involverar flera barn och dess förskollärare i en mångfald av musikaktiviteter i syfte av undervisning, utveckling och lärande. Detta genererar ett samspel mellan parterna, vilket kan ses som grunden för det sociokulturella perspektivet som är den process som sker i en gemensam utveckling för lärande till var och en. Det innebär också att barnen blir bärare av en kultur som är ett socialt sammanhang för undervisning (Kroksmark 2011, s. 452).

6.2 Förskollärarnas förhållande till musik och syn på dess fortbildning

Alla tre pedagoger som vi har intervjuat visade på ett stort personligt musikintresse och en förståelse för vad musik kan ge barn. De visade också på stor kunskap och förståelse för hur man kan använda musik på många olika sätt i verksamheten och hur den kan bidra till ett

mångfacetterat lärande: ”Musik är otroligt viktig för olika lärdomar om kroppen och kulturen. Jag använder mig av musik i verksamhet varje dag både i planerade och spontana aktiviteter, säger F2. ”Min roll som pedagog är viktig och musiken ska finnas i min atmosfär” (F3).

Passionen och förståelsen av musikens betydelse är A och O. Musik handlar självklart om erfarenhet och kunskap men även om att kunna använda musiken som ett pedagogiskt redskap i verksamheten. (F1)

Förskollärarna har även gått olika fortutbildningar som har stärkt dem i och gett dem nya idéer till sitt arbete. F2 till exempel belyser vikten av att hålla sig uppdaterad i vad barn och ungdomar lyssnar till just nu.

Jag fortbildar mig själv genom att försöka ta in hur barnen är i modern tid och jag lyssnar på ny musik. Jag läser även forskningsrapporter i ämnet för att hålla mig uppdaterad, det är viktigt när man jobbar med det estetiska. (F2)

Något som F2 också poängterar som viktigt är möjligheten till olika former av fortbildning för att få nya idéer men också för att kunna sprida kunskapen vidare till sina kollegor. Enligt hen bidrar fortbildning även till att man känner sig säker och bekväm i det ämne man undervisar i. Hon påtalade även hur viktigt det är att hålla sig uppdaterad i barnens musikvärld och att lyssna på all sorts musik och till exempel hålla sig uppdaterad om vem som deltagit i Idol och Melodifestivalen.

Förskollärarna i dessa musikprofilerade förskolor, enligt oss, tar sig an sitt arbete där musik ingår med passion, glädje och stort engagemang. Ferm (2012) belyser betydelsen av att pedagoger har en bred musikkunskap för att kunna erbjuda barnen utveckling genom musik i olika dimensioner (Ferm 2012 i Riddersporre 2012, s.71) vilket vi kan se att de respektive förskollärare har mig sig. Vi tolkar genom pedagogernas uttryck att de är trygga i sin roll som pedagog och de medvetet använder musik som verktyg och stöd i den estetiska lärprocessen.

6.3 Musikens betydelse för barns lärande och utveckling

I de tidigare avsnitten har vi beskrivit länkar mellan musikaktiviteter och de pedagogiska insatser som förskollärarnas gett uttryck för. Vi har också diskuterat hur dessa beskrivningar relaterar till frågan om instrumentella och estetiska inriktningar. I det här avsnittet tittar vi närmare på alla dessa frågor genom att fokusera på fler exempel på hur de respektive

förskollärarna beskriver förhållandet mellan musikaktiviteter och barns lärande och utveckling. Med andra ord, detta avsnitt tittar närmare på frågan om vad som lärs genom musik.

I den svenska förskolläraryrket ses musiken som en estetisk uttrycksform och därmed inte som ett ämne. Läroplanen säger att "Utbildningen ska ge barnen möjlighet att uppleva, gestalta och kommunicera genom estetiska uttrycksformer som bild, form, drama, musik, dans och rörelsesång (Skolverket 2018, s. 9).

En av våra respondenter uttrycker det som att musik kan ses som ett redskap för att iscensätta glädjefyllda, gemensamma och estetiska aktiviteter av olika slag där barnen tillåts delta efter sina egna förutsättningar vilket då gör skapandet till ett innehåll och en metod som främjar utvecklingen hos barnen.

F1 lyfter också fram de lärande målen i Läroplanen för förskolan när de pratar om begreppen lärande och utveckling.

Jag ser musiken som ett pedagogiskt verktyg för att främja barns lärande och utveckling. Det står tydligt i Läroplanen att barn ska ges möjligheter att få bekanta sig med alla estetiska uttrycksformer (bild, drama, dans och musik). (F1)

Alla tre respondenter vittnade om vilken stor betydelse musiken och dess olika aktiviteter har för barn i ett livslångt lärande. Vi kan konstatera genom deras utsagor att barns utveckling av dessa förmågor sker genom en kombination av instrumentell musik samt med estetiska aktiviteter, ibland går de två aspekterna även hand-i-hand. Citatet nedan visar ett exempel på detta:

Ett syfte kan vara att man jobbar med de matematiska begreppen så som stor-liten, framför-bakom, snabb-långsamt eller två och två och tre och tre då är det bra att inkludera musiken och samtidigt kan man passa på att dansa och njuta av musiken. (F2)

Aktiviteten med instrument är enligt F1 viktig för att öka inlärningsförmågan hos barn. Hen ger ett exempel på när barn får spela trumma med båda händerna, det hjälper då båda hjärnhalvornas samarbete vilket är viktigt för att förebygga skriv- och lässvårigheter. Hen menar att en av förskollärares uppgifter enligt förskolans styrdokument är att förbereda barnen inför skolan vilken denna aktivitet bidrar till.

F1 säger att genom att lära barnen *om* musik, vilket förklaras med musikens grundelement såsom harmoni, taktart, rytm och ton så utvecklar barn sitt hörselsinne samt kan bidra till en ökad koncentrationsförmåga. Vidare framhåller hen att genom ett fritt skapande av musik med olika instrument blir barnen mer kreativa då behöver dem hitta puls och en rytm för detta. Genom barnens eget komponerande utmanas deras kreativitet då de själva väljer ord och melodi till deras sång. Att komponera har även stor betydelse för att barnen ska våga att uttrycka sig och har mod att göra sin röst hörd.

F2 lyfter fram begreppet delaktighet. Hen uttrycker att musikstunderna kan göra barnen mer delaktiga i förskolans verksamhet, eftersom nästan alla barn tycker att det är spännande med musik. Dock poängterar hen att musikstunderna aldrig ska vara ett tvång. Barnen ska ha inflytande över sin utbildning ha möjlighet att själva välja om de ska vara med eller inte. Eftersom barnens deltagande sker på deras egna villkor, fortsätter hen så betyder det att barnen kan välja att enbart vara observatör i aktiviteten.

Ibland upplever barnen att de deltagit i till exempel en sångaktivitet, även om vi pedagoger upplevt motsatsen. Detta vet vi för att barnen berättat för sina föräldrar om aktiviteten. Vissa barn sjunger helt enkelt inom sig själva. (F2)

F2 berättar att sånger används mycket med fokus på språkutveckling i sin verksamhet. Hen påpekar att sjunga tillsammans även är ett sätt att stärka gemenskapen, utveckla sociala förmågor och tillämpa inkludering i förskolan. F2 belyser också att sånger även kan vara ett redskap för att öka barns självförtroende.

En del barn följer inte med i texten när vi sjunger, men när refrängen kommer sjunger de med. Den känner de igen och barnen upplever då en glädje över att ”jag kan den här sången”, vilket då ger barnen ett ökat självförtroende. (F2)

Vi kan se enligt förskollärarna utsagor att genom musiken skapas ett socialt samspel och ett utvecklande av emotionella förmågor. F2 tar som exempel att bara genom att barnen får vänta på sin tur och välja en sång på sångsamlingen lär barnen sig att respektera varandra. När förskollärare sjunger just den sång som barnet har valt, får barnen en känsla av glädje och det ökar även deras självkänsla och en känsla för att ”jag är värd att sjunga denna sång” förklarar hen.

En av respondenterna pratar om musik för bearbetning av känslor. ”Ett barn som är ledsen kan bli tröstad av rytmer eller med sin favoritsång.” ”Detta har jag använt mycket av vid inskolningar när barnen saknar mamman och pappa”, säger F2. ”Att sjunga och lyssna på en sång som barnen redan kan, skapar en trygghet hos barnen, och förskolan ska ju vara en trygg plats för alla barn”, uttrycker F1.

De intervjuade förskollärarna menar att musik har stor betydelse för barnets lärande och utveckling av olika förmågor. Utifrån förskollärarnas beskrivningar tolkar vi att de anser att läroplanen är utformad på ett sådant sätt att det ger pedagogerna flexibilitet i att integrera musik på ett varierande sätt, vilket möjliggör att använda musik för att nå många olika mål. Dessutom anses dessa mål i läroplanen som tillräckligt breda för att inkludera ämnesinläring och estetiskt lärande. Musik anses även som främjande av inkludering, demokrati, socialt samspel och dessutom ger musiken stöd i barns emotionella utveckling. Dessa förmågor får barnen med sig som värdefull kunskap genom livet. Pedagogerna menar att man uppnår alla lärande mål i läroplanen och att alla mål även kan innehålla någon form av musikaktivitet.

7. Diskussion och slutsatser

I detta avsnitt presenteras en resultatdiskussion där vi resonerar kring resultatet i förhållande till vår teoretiska utgångspunkt och tidigare forskning som presenterats i denna studie. Vi utgår från studiens frågeställningar som blir till rubriker i detta avsnitt. Till sist har vi rubriken *Avslutande diskussion* där vi diskuterar och reflekterar över studiens syfte.

7.1 Hur arbetar förskollärare med musik i förskolan?

Utifrån analysen av respondenternas arbeten blir det tydligt att barnen erbjuds en stor variation av musikaktiviteter under dagen i förskolan. Deras arbete kan kopplas till de fem dimensioner som Holmberg och Vallberg (2018) lyfte fram i sin studie, *musik akustiska, emotionella, existentiella, kinetiskt kroppsliga och strukturella dimensioner* (Holmberg och Vallberg 2018, s. 82).

Den *strukturella dimensionen* handlar om musikens grundstenar såsom rytm, takt, melodi, harmoni, och tempo (Holmberg & Vallberg Roth 2018, s. 85). Denna dimension kopplar vi till

förskolornas spontana och styrda aktiviteter där barnen spelar instrument och samtidigt uppmärksammas barnen på begreppet dynamiken i starkt och svagt, eller rytmen och tempo.

Förskollärarna använder ofta musikinstrument i de dagliga aktiviteterna. Men utforskandet av musikinstrumenten tillåts även ske spontant på två av förskolorna. På dessa förskolor får barnen utforska instrumenten själva och grundtanken är att barnen utvecklar sin kreativitet och förmåga att samarbeta när instrumenten är tillgängliga i miljön.

Holmberg och Vallberg (2018) pratar också om musikens *kinetiskt kroppsliga* dimension i sin studie, med detta avses de fysiska rörelserna i relation till musik (Holmberg och Vallberg 2018, s. 85). Samtliga förskolor arbetar med musik och rörelse där barnen dansar till olika musikgenre. En av förskolorna använder musik och rörelse i form av drama där barnen till exempel får leka djur eller dramatisera berättelser med hjälp av musik och fantasi.

Lugn musik används som bakgrund i olika moment såsom målning, vila eller vid måltid för att skapa en lugnare miljö i barngruppen. Barnen uppmuntras även genom planerade aktiviteter till att använda sin kreativitet genom att skapa musik med instrumenten eller komponera egna sånger. Förskolläraren på en av förskolorna tar även till vara på barns förmågor att komponera sånger spontant. Med detta menas att barnen kan sjunga om till exempel vad de gör, vad de håller på med här och nu, vilket blir en spontan komposition av sång.

Ehrlin (2012) skriver i sin studie om vikten av att erbjuda barnen en bred repertoar av sånger. Genom ett brett register med olika sånger kan förskollärarna välja sånger så det passar tillfället som sker där och då som ett effektivt redskap för att främja barnens utveckling. Detta är något som även de tre förskollärarna anser vara viktigt, de framhåller att de låter barnen lyssna på olika sorts musik och försöker hålla en bred repertoar av sånger för att alltid ha någon sång som passar för det specifika tillfället där sång kan utgöra ett redskap. När barnen lyssnar på olika genre lär de sig *om* musik skriver (Holmberg 2014, s. 83). De uttrycker att genom att lyssna på olika genre, olika arrangemang och melodier får barnen ny kunskap, förståelse, nya upplevelser och olika känslor. Dessa känsloupplevelser som barnen beskrivs få genom musik associeras vi till musikens *emotionella dimension* (Holmberg & Vallberg Roth 2018, s. 85). Genom att lyssna på musik får barnen erfarenhet av *den akustiska dimensionen* av hur musik låter vilket författarna kallar för ”akustiska dimensionen” (ibid).

Arbetet med musik på samtliga förskolor sker på ett medvetet sätt vilket innebär att det finns en bakomliggande tanke i musikstunderna som enligt förskollärarna ger barnen vidgade utvecklingsmöjligheter. Musiken är levande i samtliga verksamheter vilket gör att barnen kan ta del av den, den existentiella dimensionen – att låta musiken vara en del av livet.

Alla dessa musikaliska aktiviteter som utövas på förskolorna där rekvisita ingår som externa redskap i ett samspel mellan barn och förskollärare kan ses som en social dimension i att uppleva och förstå sin omvärld genom mediering (Kroksmark 2011, s. 453). Den musikaliska rekvisitan kan till exempel vara instrumenten, sjalar och själva musiken.

7.2 Hur integreras musiken i förskolans dagliga aktiviteter?

Efter att noga ha analyserat respondenternas intervjuer blir det tydligt att musik integreras på många olika sätt i förskolans vardagliga liv.

I Holmberg och Vallbergs (2018) forskningsartikel talas det om ”flerfaldig musikundervisning” vilket då kan utgöra flera olika infallsvinklar och en varierad undervisning där musik som undervisningsämne inkluderas med konst-, hantverks-, - och vetenskapsorienterade synsätt (Holmberg & Vallberg 2018, s. 82).

Utifrån respondenternas utsagor förstås att ett sätt att integrera musik i verksamheten är att utgå från projekt eller tema som förskolan eller avdelning har, och planera in musikaktiviteterna utifrån projektens innehåll.

Musik och sång integreras även med hänsyn på barnens olika modersmål med tanke på språkutveckling men kan även mynna ut i en estetisk upplevelse för barnen genom att de lyssnar till musik med olika takter, toner och rytmer. Enligt Holmberg kan taktart, dynamik, tempoväxlingar, puls, rytm, tonhöjd samt harmoni och inspiration ses som musikens grundelement men även musikens genre, instrumentens namn och dess föränderlighet samt noter (Holmberg 2015, s. 81). Detta kan även ses som existentiell musikalisk kunskap som enligt Riddarsporre och Söderman (2012) kan ses som en av sex olika dimensioner av musikalisk kunskap vilket innebär ”Information om ens identitet; Vem är jag?; Vad har jag för önskningar och vad är min livsuppgift i världen tillsammans med musiken?” (Riddarsporre och

Söderman 2012, s. 72). Om man sen tillför rekvisita av olika slag som vackra tygstycken och sjalar som ett komplement till rytmiken och dansen kan det inspirera barnen att fortsätta på temats röda tråd om världen samt iscensätta en dramatisering med musik och rörelse. Musiken som integreras tillsammans med rekvisitan, barnets rörelser och dramatiseringen kan ses som ett estetiskt kulturellt möte som visar på tillhörighet och identitet men innebär också en estetisk upplevelse.

På liknade sätt arbetar de när de tar vara på barnens intressen och förkunskaper om populärmusik som Idol och Melodifestivalen. Det förekommer ibland negativa reaktioner om att populärmusiken utgör en konkurrens mot den ”goda barnkulturen” och den anses ibland inte vara ”musik som lämpar sig för förskolan” medan barnen däremot inspireras av populärkulturen och gläds åt den. Enligt Riddersporre och Söderman (2012) är det möjligt att barnen gör andra tolkningar än vi vuxna av den form av musik (Riddersporre och Söderman 2012, s. 46). När barnen imiterar artisterna tränas språket genom sången samtidigt som motoriken tränas genom dansen till favoritmusiken. Holmberg menar att sjunga en sång betyder att stunden har en reproducerande karaktär vilket kan förklaras med att ”utföra och återskapa existerande musik” (Holmberg 2015, s.81). Förskollärarna talade om att dansen ger barnen självkänsla och en känsla för delaktighet. Musik integreras i dans och dramaaktiviteterna vilket ger kroppsmedvetenhet och glädje. Dansen handlar även i allra högsta grad om kommunikation och lärande. Genom dansen övas även matematik när steg och takt räknas och kan sen mynna ut i en dans av estetisk karaktär. Att dansa till populärmusiken har också som syfte att vara en gruppstärkande aktivitet som stärker barngruppens gemenskap. Ett bakomliggande syfte hos förskollärarna är också att ge varje barn förutsättningar till att utveckla motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning. Det som talar emot denna aktivitet är att musik- och dansaktiviteten nu har blivit en stund för träning av språk, motorik och för socialisation mer än att det är ett lärande av ämnet musik (Riddersporre 2012, s.123). Viktiga ingredienser till ett musikalisk lärande är lek och hämning vilket sker då barnet gestaltar en artist genom sång, dans och rörelse (Riddersporre och Söderman 2012, s. 48).

En av förskollärarna talade om att de ibland tillsammans lyssnar på njutningsfull musik av olika slag och att det kan vara en fantastisk estetisk upplevelse för barnen. Det kan handla om många olika slags musikgenre som opera, rock, rapmusik eller att barnen får lyssna till ett mjukt gitarrspel som välkomnar dem in till vilostunden. Genom ”att lyssna”, menar Wallerstedt (2010) ges barnet en övning i att träna på sin förmåga att urskilja musikaliska nyanser och ljud (Riddersporre 2012, s.80). Young (2008) framhäver också att lyssnaren ska få en möjlighet till

att lära sig förmågan att smälta in i en musikalisk kontext (Young 2008, i Riddersporre 2012, s. 80).

Detta visar på att man som pedagog kan ha vitt skilda syften med musiken, antingen att påverka barnen till att gå ner i varv inför vilostund, eller andra mer livliga eller njutningsfulla stunder. Vi såg att de intervjuade förskollärarna erbjuder barnen många olika erfarenheter som visar på en mångfald av olika dimensioner av musik.

7.3 Till vilka mål i läroplanen kan förskollärare se att musiken adresseras?

Enligt förskollärarnas adresseras musiken till flera olika mål i förskolans styrdokument. En av respondenterna uttrycker att det inte finns något mål i läroplanen som musik inte kan adresseras till.

I Läroplanen står det att barnen ska ges förutsättningar till att ”utveckla förmågan att skapa samt förmågan att uttrycka och kommunicera om upplevelser, tankar, och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelser, sång, musik och dans.” (Skolverket 2018, s.14). Detta mål i läroplanen nämner alla tre respondenterna när de beskriver deras aktiviteter där barnen dansar, sjunger, komponerar sånger och skapar musik.

Förskollärarna belyser även andra lärande mål som musiken kan bidra till såsom matematik och språk. En studie av Uddén (2004) visar på att musikkommunikation, där barnen får utveckla och erövra språket genom användandet av rim och ramsor och olika former av musiklekar där rörelser och sång inkluderas, kan bidra till en bättre ordförståelse (Uddén 2004 s. 46). Samtliga förskollärare uttrycker att förskollärare har ett ansvar att ge barnen språkstimulans i svenska men även i deras modersmål. Alla tre förskollärarna nämner att musik kan kopplas till lärande mål i Läroplanen om matematik. Exempelvis när man går till skogen passar man på att gå i olika hastigheter och räknar takten vilket gör att taktvariationerna upplevs och registreras i hela barnets kropp. När liknade aktivitet görs inomhus i rörelserummet övas en förståelse för rum, tid och form.

”Kreativitet och skapande av musik med lek, improvisation är aktiviteter som inte är förutsägbara. En musikalisk situation kan ses som att en musikalisk möjlighet uppstår där utrymme erbjuds” (Riddersporre och Söderman 2012, s. 160). Att barnen ska få möjlighet att

utveckla sin kreativitet är en annan förmåga som musik bidrar till enligt förskollärarna vilket uppnås genom skapandet med musikinstrument och kompositioner av sånger.

Förskollärarna anser att musikstunderna såsom sjungande och skapande bidrar till utveckling av barns självförtroende och självkänsla.

”Förskolan ska ge barnen förutsättningar att utveckla bland annat öppenhet och respekt” (Skolverket 2018, s.12). Även detta mål i läroplanen har förskollärarna kopplat musik till, där barnen till exempel ta del av musik från annat länder, eller sånger på sina kompisar modersmål.

En av förskollärare lyfter fram begreppet delaktighet och menar att musikstunderna är viktiga aktiviteter för att stimulera barns delaktighet i verksamheten eftersom enligt hens uppfattning så är nästan alla barn nyfikna och intresserade av musik. Detta begrepp har även Ehrlin (2012) uppmärksammat och säger att musikaliska inslag stärker barnens förmåga att kommunicera och skapa delaktighet (Ehrlin 2012, s. 71). En av de intervjuade förskollärare belyser också i sina utsagor hur musik bidrar till inflytande.

Förskolan är en social och kulturell mötesplats (Skolverket 2018, s. 5). Förskolornas organiserade aktiviteter för lärande och utveckling av barnen kan ses som medierande verktyg där alla i ett samspel upplever världen tillsammans (Kroksmark 2011, s. 453).

7.4 Avslutande diskussion

I vår undersökning har vi konstaterat att det finns det stora likheter i hur de intervjuade förskollärarna uppfattar samt arbetar med musik på sina arbetsplatser. Vi ser att förskolläraren som enskild individ påverkar ”om” och ”hur” barnens möten med musiken blir i förskolan. Musikstunderna i deras verksamhet integreras på ett varierande sätt genom styrda aktiviteter men även spontana momenten. Tidigare studier visar att det finns en tendens i förskolan där musiken används mest som verktyg, vilket gör att syftet med musikaktiviteten blir då exempelvis en utveckling av olika förmågor såsom språk, motorik eller socialisation (Riddersporre och Söderman 2012, s. 28). Vårt insamlade material visar att även om de tre förskollärarna många gånger använder sig av musiken i detta syfte, så innebär det inte att musik bara används som ett verktyg. Att deras arbete handlar även om att ge barnen möjlighet att utveckla kompetens om det musikaliska och estetiska upplevelser. Då är deras arbete en

kombination av musik både som redskap och estetiska färdigheter. De estetiska aspekterna i deras arbete sker i skapande processer genom sång, rytmik, upplevelser, dans och drama.

Vår undersökning visar även på att musikstunderna i de respektive förskolorna alltid utgår från en medvetenhet av barns behov av lärande och utveckling. De tre intervjuade förskollärarna har mycket kunskap och fortutbildning inom musik vilket enligt vår tolkning är det som möjliggör att arbetet med musik på deras förskolor har en stark relation till de estetiska läroprocesserna. Det visar sig dessutom att musikaktiviteterna i de studerade förskolorna även fungerar som utvecklingsfrämjande för socialt samspel, gemenskap och emotionella sinnen.

Som vi nämnt i inledningen av denna uppsats har vi båda ett starkt intresse för musikarbete med barn i förskolan. Vår undersökning med förskollärarna som arbetar på musikinriktade förskolor har gett oss en vidgad förståelse för ämnet. De har även tillfört kunskap, en bredare grund om hur vi förskollärare kan främja barns lärande och utveckling genom att arbeta med musik instrumentellt men också att utforska musikens egen värld.

7.5 Fortsatt forskning

Studien öppnar upp flera områden för fortsatt forskning. Här föreslår vi några av dem som vi anser vara intressant och relevant att titta närmare på.

Något som vi upplever saknas i föreliggande avhandling är bland annat musik i digitaliseringens spår. Vi lever i en värld som är i ständig rörelse där nya medier hela tiden uppstår och där även musiken förändras. Vår studie visar att på förskollärarna använder sig av Ipad vid inspelning men inte så mycket av digitala hjälpmedel i musikstunderna. Den gällande Läroplanen för förskolan belyser vikten av användning av digitala verktyg i förskolan för att främja barns lärande (Skolverket 2018, s.14). Vi föreslår en fördjupning och ett fokus på detta tema.

Det skulle också vara intressant att genomföra en studie genom observationer av själva barnet i mötet med musik, för att se det ur deras perspektiv och möjligen förstå vad barnen verkligen erfar. De skulle också vara intressant att observera barnen i musikinriktade förskolor i relation till barnen i traditionella förskolor med syfte att belysa och jämföra deras förmågor och kunskaper. Ger musikfokuserade förskolor bättre möjligheter till utveckling?

Ytterligare ett område att forska i kan vara hur det socio-emotionella klimatet i förskolorna är. Hur ser det sociala samspelet ut mellan pedagoger och barn och barnen sinsemellan? Går det att utläsa på något sätt om barnen på musikförskolorna är mer harmoniska än i förskolor med traditionell undervisning? Konflikter är vanligt bland barn, men kan det vara så att förskolor som arbetar aktivt och medvetet med estetiska ämnen där musiken kan ses som en kommunikationsform har färre konflikter bland barnen än i de traditionella förskolorna?

8. Källförteckning

Otryckta källor:

Intervju med F1, 53 år, 1,10min. Transkription och ljudfil har funnits i författarens ägo under studiens gång, och därefter destrueras av säkerhetsskäl.

Intervju med F2, 60 år, 1,30min. Transkription och ljudfil har funnits i författarens ägo under studiens gång, och därefter destrueras av säkerhetsskäl.

Intervju med F3, 51 år, 1,15min. Transkription och ljudfil har funnits i författarens ägo under studiens gång, och därefter destrueras av säkerhetsskäl.

Tryckta källor:

Skolverket (2018) *Läroplan för förskolan* Stockholm: Skolverket

Litteratur:

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. uppl. 3. Stockholm: Liber

Kroksmark, T. (2011) (red) *Den tidlösa pedagogiken* Studentlitteratur AB, Lund

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2012) *”Den kvalitativa forskningsintervjun”* 2:4upp Lund: Studentlitteratur AB

Löfdahl, A. Hjalmarsson, M. & Franzen, K. (2015) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* Liber AB Stockholm

Patel, R. & Davidson, B. (2019) *Forskningsmetodikens grunder* Studentlitteratur AB: Lund

Riddersporre, B. & Söderman, J. (red) (2012) *Musikvetenskap för förskolan* Stockholm: Natur & Kultur

Uddén, B. 2004 *Tanke, Visa, Språk Musisk pedagogik med barnen* Studentlitteratur AB: Lund

Öhlander, M. & Kaijser, L. (2011) *Etnologiskt fältarbete* 2uppl Studentlitteratur AB: Lund

Elektroniskt material

Ehrlin, A. (2012) ”Att lära av och med varandra” - *En etnografisk studie av musik i förskolan i en flerspråkig miljö* - Örebro Universitet <https://www.nb-ecec.org/sv/artiklar/post-2806480>
hämtad 18-10-2020

Holmberg, Y. (2014) ”*Musikskap: Musikstunders didaktik i förskolepraktiker*”.
Doktorsavhandlingar. *Fakulteten för lärande och samhälle* Malmö Högskola
<https://www.nb-ecec.org/sv/artiklar/post-15659412> hämtad 10-10-2020

Holmberg, Y. & Vallberg Roth, A. (2018) *Flerstämmig musikundervisning i förskola* Malmö
Universitet <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1400644/FULLTEXT01.pdf> hämtad
19-10-2020

Rekha S. Rajan studie ”*Preschool teachers use of music in the classroom: A survey of park district Preschool Programs*” *Journal of music teacher education* <https://search-proquest-com.till.biblextern.sh.se/eric/docview/1969006719/83A49428003E4A4DPQ/7?accountid=13936> hämtad 2020-10-17

9. Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide

En kvalitativ intervju med avsikt att ta reda på hur förskollärare på musikinriktade förskolor uppfattar musik som begrepp med utgångspunkt från förskolans läroplan samt hur musik används i verksamheten.

Inledning:

Hur länge har du arbetat inom förskolans verksamhet?

Vilken pedagogisk utbildning har du?

Vad fick dig att söka till just denna förskola?

Söknings fråga 1: Vad har förskollärarens bakgrund, utbildning och förståelse av musik för betydelse när det gäller musikens användande?

Vad har du för tidigare erfarenheter av musik?

Hur definierar du musik med utgång från läroplanen för förskola?

Hur förhåller du dig till musik i din roll som förskollärare?

Hur beskriver du ert arbete med musik?

Vad har du för förhållningsätt till musik som lärprocess?

Har fortbildningen påverkat hur du arbetar med musik? På vilket sätt? Förklara

Söknings fråga 2: Hur musik används i verksamheten

Under vilken/vilka stunder på dagen förekommer musik av något slag? Beskriv

Hur organiserar du musikaktiviteten?

Vad är det som är viktigt att tänka på när du organiserar en aktivitet? Varför?

Var genomför ni musikaktiviteten?

Vem tar oftast initiativ till musikaktiviteten? Vem/hur görs val av aktiviteten?

Är musikaktiviteterna alltid planerade? Om nej, ge ett exempel på en spontan musikstund.

Vad är syftet med musikaktiviteten?

På vilket sätt strävar du med ditt arbete med musik mot målen i läroplanen?

Något du önskar tillägga i denna intervju?

Någon frågeställning du saknar?

Tack för din tid!

Bilaga 2 Samtycke

Information om Musik i förskolan

Vi är två studenter på ett av förskolläraryrkesprogrammen vid Södertörns högskola. Denna sista termin på utbildningen skriver vi ett examensarbete som omfattar en mindre undersökning som är relevant för förskolans praktik och vårt kommande yrke som förskollärare. Studien kommer att handla om hur förskollärarna på musikinriktade förskolor ser på musik i sitt yrke samt hur musik används i verksamheten.

För att samla in material till studien skulle jag gärna vilja besöka xxx förskola under vecka 45 om möjligheten finns. Vi skulle vilja intervjua en förskollärare och med samtycke av respondenterna använder vi oss av ljudupptagning i våra mobiler under intervjuerna.

Genomförandet av uppsatsen är reglerat av etiska riktlinjer som rör tystnadsplikt och anonymisering. Detta betyder att personalens och verksamhetens identitet inte får avslöjas. Det insamlade materialet avidentifieras och inga register med personuppgifter kommer att upprättas. Materialet kommer inte att användas i något annat sammanhang utan bara i det egna analysarbetet. Enligt Lärarutbildningens rutiner förstörs materialet efter avslutad utbildning. Den färdiga uppsatsen kommer sedan att publiceras digitalt genom publikationsdatabasen DiVA.

All medverkan i studien är frivilligt och kan avbrytas när som helst, även efter att materialinsamlingen har påbörjat

Kontakta gärna oss eller vår handledare för ytterligare information!

Vänliga hälsningar,

Annika Sidander

Raudna Vieira

XXXX

XXXX

Handledare: Robert Lecusay

Södertörn Högskola

Formulär för samtycke till deltagande i studien återlämnas ifyllt till oss innan intervjutillfället.

Jag samtycker till medverkan i studien

Förskollärares

namn

namnunderskrift